

Китай, США, Канада, Австралия и страны ЕС занимают высокие позиции в мировых рейтингах, связанных с оценкой качества жизни, уровнем экономической и политической свободы; Китай, Россия и Украина находятся на средних либо низких позициях. Все вышеперечисленные центры силы обладают высоким потенциалом с точки зрения производства и торговли продовольствием, как следствие, с точки зрения обеспечения мировой продовольственной безопасности. Государства, обладающие значительным сельскохозяйственным потенциалом в условиях нестабильности мирового рынка сельскохозяйственной продукции и роста численности населения в случае эффективного использования имеющихся сельскохозяйственных ресурсов и накопления опыта управления ими, в перспективе могут претендовать на лидерские позиции в мировой экономике.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Доклад о торговле и развитии 2013 год обзор, ООН, Нью-Йорк, Женева. [Электронный ресурс] - Режим доступа: www.unctad.org
2. Громова Н.М., Громова Н.И. Основы экономического прогнозирования. 2006. [Электронный ресурс] - Режим доступа: <http://www.monographies.ru/10-174>
3. Продовольча безпека – основа стійкого розвитку [Электронный ресурс] / А. І. Руденко//Інтернет-огляд з Харкова – 2009. – С. 7. – Режим доступа: <http://glavnoe.ua/articles/a2501>.
4. Забазнова Т.А. Формирование стратегий развития сельскохозяйственного предпринимательства на основе личного потенциала предпринимателя: дис. доктора

эконом. наук. [Электронный ресурс] - Режим доступа: <http://www.dissers.ru/avtoreferati-dissertatsii-ekonomika/2/a8.php>

5. Ахмедзаде Э.Н. Совершенствование системы государственного регулирования экспорта сельскохозяйственной продукции. [Электронный ресурс] - Режим доступа: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/12282/1/003_Sovershenstvovanie%20si_9_14_706.pdf
6. Официальный сайт: The Democracy Index 2011. [Электронный ресурс] - Режим доступа: <https://www.eiu.com>
7. Официальный сайт: Freedom house. [Электронный ресурс] - Режим доступа: <http://www.freedomhouse.org>
8. Официальный сайт: Transparency international. [Электронный ресурс] - Режим доступа: <http://www.transparency.org>
9. Официальный сайт: Index of economic freedom. [Электронный ресурс] - Режим доступа: <http://www.heritage.org/index/ranking>
10. Официальный сайт: The Failed States Index Rankings. [Электронный ресурс] - Режим доступа: <http://ffp.statesindex.org/rankings>
11. Официальный сайт: World Economic Forum. [Электронный ресурс] - Режим доступа: <http://www.weforum.org>
12. Официальный сайт: Food and Agriculture Organization of the United Nations. FAOSTAT. [Электронный ресурс] - Режим доступа: <http://faostat.fao.org/>
13. Официальный сайт: Food and Agriculture Organization of the United Nations. [Электронный ресурс] - Режим доступа: <http://www.fao.org>

THE COUNTRY AGRICULTURAL POTENTIAL AS A FACTOR OF NATIONAL LEADERSHIP

© 2013

*A.A. Gokhberg, advertisement manager,
Ltd. Debut, Donetsk (Ukraine)*

Annotation: The main factors influencing the global leadership were analyzed, the major ratings that give place to the country in the international arena were described, the relationship between the agricultural potential of the state and the political and economic leadership was established.

Keywords: national leadership, the center of power, food security, agricultural potential, the international rating, the UN Development Assistance Committee, OECD.

УДК 330.131.5:334.7

СОСТАВЛЯЮЩИЕ И ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОГО МЕХАНИЗМА ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ХОЗЯЙСТВЕННЫХ ОБЩЕСТВ АГРАРНОЙ СФЕРЫ

© 2013

*Я.В. Солтик, преподаватель кафедры финансов
Государственный институт управления кадрами, Киев (Украина)
В.В. Гришов, ассистент кафедры «Информационных систем и технологий»
Одесский государственный аграрный университет, Одесса (Украина)*

Аннотация. В статье рассматривается сущность хозяйственного и экономического механизма. Исследуются основные составляющие экономического механизма хозяйственных обществ аграрной сферы экономики. Отмечается роль государства в формировании эффективного экономического механизма. Определяются основные проблемы функционирования экономического механизма в хозяйственных обществах.

Ключевые слова: хозяйственный механизм, экономический механизм, хозяйственные общества, арендные отношения.

У процесі створення господарських товариств на базі сільськогосподарських підприємств відбулася їх трансформація зі збереженням великомасштабного виробництва, єдиного організаційно-економічного комплексу, цілісної виробничої і соціальної інфраструктури, в розвиток якої були зроблені великі капіталовкладення, що дозволило зберегти накопичений досвід і виробництво. В цих умовах удосконалення економічного управління є одним з головних чинників підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва. Проблемою удосконалення механізму функціонування господарських підприємств аграрної сфери піклувались відомі вчені-аграрники: Малік М.Я., Саблук П.Т., Дем'яненко

М.Я., Лупенко Ю.О., Непочатенко О.О., Гришова І.Ю., Крюкова І.А., Шабатура Т.С., Чернявська Т.М., Месель-Веселяк В.Я., Супрун О.М., Полтавський Ю.А., Кужель В.В., Бечко П.К. та ін.

Господарський механізм є важливою складовою національної економіки і являє собою систему форм, засобів, методів і важелів, на засадах яких здійснюється її організація, управління і регулювання. Тобто господарський механізм є системним утворенням, що складається з елементів, які знаходяться у зв'язках один з одним.

Виходячи з даної посилки і з теорії систем можна стверджувати, що господарський механізм представляє собою досить складне економічно-господарське утво-

рення, яке складається з окремих відносно самостійних елементів. Останні, в свою чергу, можуть створювати більш вузькі, спеціалізовані механізми в рамках єдиного господарського механізму.

В економічній літературі термін «механізм» розглядається:

- як послідовність станів, процесів, що визначають явще чи дію;
- як система, пристрій, що визначає порядок виду діяльності [1, с.402]

Економічний енциклопедичний словник [2, с.133] визначає господарський механізм як систему управління народним господарством шляхом використання економічних законів, вирішення суперечностей суспільного способу виробництва, реалізації власності, а також розвитку людини та узгодження її інтересів з інтересами колективу, класу, суспільства.

На думку більшості вітчизняних економістів - економічний механізм становить основу, серцевину господарського механізму. На рівні аграрного формування і невеликого об'єднання організаційно-економічний механізм виступає як господарський механізм в вузькому значенні цього слова [3, с. 13; 4, с.52].

Отже, економічний механізм є найважливішою підсистемою господарського механізму, який складається з економічних засобів впливу на виробництво.

Як зазначають Полтавський Ю.А. та Супрун О.М.: «вплив форми власності може бути на рівні 10-20%, останні ж 80-90% ефективність залежить від системи господарського механізму... Визначаючи вирішальну роль власності в ефективності функціонування підприємств, треба відзначити, що корінні зміни відбуваються лише тоді, коли трансформація в формах власності супроводжується впровадженням нових механізмів господарювання на макrorівні» [5, с.37].

Провідний вчений-аграрник В.Я. Месель-Веселяк [6, с.153] називає найбільш впливовим фактором, який призводить до неефективного виробництва – недосконалість економічного механізму господарювання.

Саблук П.Т. [7, с.3] визначає «економічний механізм, як практичний вираз системи виробничих відносин, засновану на інтересах (відповідальності) сукупність економічних важелів і регуляторів виробництва».

Слід зазначити, що сьогодні, не дивлячись на значну кількість праць, присвячених цій проблемі, недостатньо уваги приділяється дослідженню особливостей організаційно-економічного механізму розвитку підприємств аграрної сфери. А це питання є досить актуальним, тому що при побудові розвинутої ринкової економіки в Україні, необхідно чітко визначити, які відносини між економічними суб'єктами можуть виникнути і як правильно їх будувати аби вони були взаємовигідними для всіх учасників. Мета дослідження полягає у визначенні основних елементів економічного механізму господарських товариств аграрної сфери, які мають вирішальне значення для їх ефективної роботи.

Більшість дослідників сходяться на тому, що економічний механізм необхідно розглядати як систему взаємопов'язаних елементів [7,8,9,10]. Але, економічний механізм не може існувати як замкнена система, він є динамічно відкритою системою, яка враховує вплив безлічі як внутрішніх, так і зовнішніх факторів, так як і підприємство, ефективна діяльність якого може гальмуватися чи обмежуватися різними впливами і факторами.

На рисунку 1 представлена схема економічного механізму господарських товариств. При чому зовнішній вплив можна представити трьома блоками: фінансовий, цінновий механізми і державне регулювання.

Як показує світовий досвід, економічними функціями держави або основними напрямками її впливу на економіку є: формування правової основи економічної діяльності; розвиток конкуренції у галузях національної економіки; перерозподіл доходів; забезпечення стабільності на макrorівні (згладжування або усунення еконо-

мічних коливань); «державне стимулювання НДДКР, або науково-технічної політики; активна амортизаційна політика; кредитно-грошова політика; інноваційна політика; структурна політика. Отже, держава має достатньо важелів для впливу на діяльність аграрних підприємств.

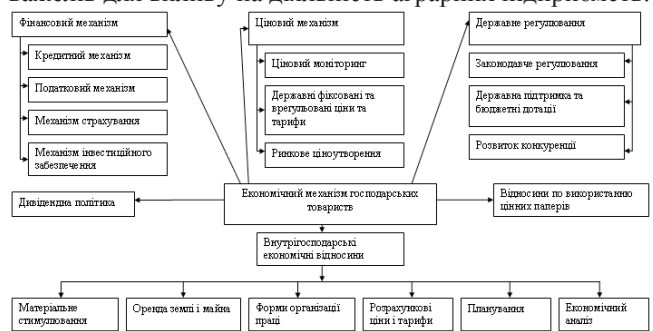

Рисунок 1 - Економічний механізм функціонування господарських товариств

До порушень в макроекономічній політиці держави, що призвела до кризи в економіці, можна віднести: диспаритет цін на сільськогосподарську продукцію і промислові засоби виробництва; відсутність фінансової підтримки; податковий тиск; прискорене реформування аграрних підприємств без докорінної зміни їх економічного і організаційного механізмів; послаблення державної ролі у створенні і регулюванні ринку, особливо ринку оптової торгівлі, розвитку ринкової інфраструктури, технічному переозброєнню і впровадженню інтенсивних технологій.

Спрямована дія економічного механізму відповідно до його складових уже найближчим часом може забезпечити вирішення практичних завдань, пов'язаних із захистом вітчизняного товаровиробника, усуненням диспаритету цін, раціональним використанням земельних та інших природних ресурсів, підтримкою інноваційних програм із селекції, техніки, технології, виходом товаровиробника на світові ринки

Вважаємо, що до економічного механізму господарських товариств обов'язково треба включити дивидендну політику і відносини по використанню цінних паперів.

Внутрігосподарські економічні відносини господарських товариств складаються з системи матеріального стимулювання працівників, механізму оренди землі і майна підприємства, форм організації праці підрозділів, внутрігосподарське планування і ціноутворення, а також економічний аналіз, який є основою прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

В господарських товариствах організація внутрігосподарських економічних відносин ускладнюється самою формою власності, яка є приватно-спільною. Поєднання в одній особі власника і робітника є важливим моментом при організації економічних відносин. Продукт праці, що створений у колективному господарстві, є також колективним, так як у його створенні бере участь велика кількість власників-працівників. Від того як він розподіляється між учасниками, залежить їх відношення до результатів праці.

Невід'ємним елементом економічного механізму господарських товариств є оренда землі і майна. Для господарських товариств основною їх рисою є те, що кожний їх член є власником, який може передати належні йому земельні і майнові паї в колективне користування, виступаючи при цьому в ролі засновника, або здати в оренду, зберігаючи при цьому за собою право вилучити їх з метою іншого використання. Орендні відносини сприяють розвитку господарських товариств, забезпечуючи розширення їх розмірів, що в свою чергу сприяє підвищенню ефективності їх функціонування.

Як свідчать дослідження механізм оренди ще недостатньо відпрацьований, тому тут виникає багато недоліків. Залишається недосконалим економічний механізм

формування орендної плати. Низький її рівень, перевага натуральної і відріткової форм, віртуальні методи розрахунку цих платежів, низька ефективність використання орендованих земель, а також несвоєчасна оплата і заборгованість не створюють належної матеріальної зацікавленості власників земельних паїв. Але розвиток ринкових відносин торкнувся і цієї сфери, тому конкуренція на ринку оренди землі спонукає землекористувачів одержувати перевагу на цьому ринку саме за рахунок створення кращих умов для орендодавців. Перш за все це стосується розмірів орендної плати, що змусить орендарів ефективніше використовувати орендовану землю.

На жаль, у господарських товариствах виробництво продовжує вестися за раніше прийнятою схемою внутрішньогосподарських відносин, тобто без урахування інтересів пайовиків. Ця схема не відповідає ринковим вимогам, проявляється невміння керівників багатьох господарств удосконалити виробництво, організувати реалізацію продукції, одержати за неї гроші, вибрати кредиторів і партнерів з поставок засобів виробництва і послуг. На підприємствах збереглося безкарне розкрадання майна і продукції. Повноваження загальних зборів, які є досить широкими у сфері контролю за діяльністю управлінського апарату залишаються формальними.

Нова модель внутрішньогосподарських економічних відносин повинна відповідати наступним вимогам: прийнятність застосування в умовах дії приватної власності; мотивація до високопродуктивної праці конкретного працівника; функціонування на основі противитратного механізму; прозорість та простота; універсальність; головним суб'єктом внутрішньогосподарських економічних відносин повинен стати конкретний працівник.

Отже, реальне почуття власника у працівника стимулює його на примноження, зберігання, раціональне розподілення і ефективне використання наявних ресурсів. Однак, це можливо лише в межах ефективного економічного механізму, що ґрунтується на послідовній реалізації економічних стимулів та інтересів. [11,12]

Економічний механізм аграрних господарських товариств представляє собою складний комплекс важелів і методів впливу на господарську діяльність підприємств, які потребують подальшого вивчення і удосконалення. Невід'ємними елементами економічного механізму господарських товариств, які потребують особливої уваги, є дивідендна політика, відносини по використанню цінних паперів і оренда землі і майна.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Малый экономический словарь / [под ред. Азрилияна]. – М.: Институт новой экономики, 2000. – 1088с.
2. Економічний енциклопедичний словник: У 2т. Т.1-2 / [за ред. С.В. Мочерного]. – Львів: Світ, 2005. – 616с.
3. Стан аграрно-технічного сервісу та організаційно-економічний механізм його розвитку / [Бурковський І.Д., Курносенко В.Г., Курносенко Л.В. та ін.]. – Миколаїв: МДАУ, 2005. – 197с.
4. Данилів Б.В. Економічний механізм і міжгалузеві економічні відносини в агроформуваннях / Б.В. Данилів // Економіка АПК. – 2007. – №2. – С.49-56.
5. Полтавський Ю.А. Ринковий механізм як система забезпечення ефективної діяльності аграрних підприємств / Ю.А.Полтавський, О.М. Супрун // Вісник ХНАУ. – 2007. – №30. – С.35-37.
6. Месель-Веселяк В.Я. Організація ефективного виробництва в господарських формуваннях ринкового типу / В.Я. Месель-Веселяк // Вісник економічної науки України. – 2005. – №1. – С.152-154.
7. Саблук П.Т. Стратегічні напрямки аграрних реформ – перехід на інноваційну модель розвитку / П.Т. Саблук // Економіка АПК. – 2002. – №12. – С.12-15.
8. Крячкова Л.И. Механізм хозяйствования в сельхозпредприятиях / Л.И. Крячкова // Аграрная наука. – 2003. – №3. – С.7-8.
9. Нетяжук М.В. Економічні механізми в ринкових умовах / М.В. Нетяжук // Формування ринкових відносин в Україні. – 2004. – №3 (34) – С.18-22.
10. Мирошниченко О.Ю. Етапи формування організаційно-економічного механізму інноваційної діяльності підприємств [Електронний ресурс] / О.Ю. Мирошниченко, В.І. Карюк // Ефективна економіка - 2013. – №9. - Режим доступу до журн.: <http://www.economy.nayka.com.ua>
11. Гришова І.Ю. Варгісні важелі фінансового забезпечення переробних підприємств АПК / І.Ю. Гришова // Економіка АПК. – 2011. – №5. – С.102 -107.
12. Гришова І.Ю. Концептуальні основи фінансової політики переробних підприємств м'ясо-молочної галузі АПК України / І.Гришова // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – 2010. – Вип. 5. – С.396-402.
13. Гришова І.Ю. Принципи побудови фінансової політики аграрних підприємств / І.Ю. Гришова // Економіка АПК. – 2010. – № 11.(193). – С. 93-96.

СКЛАДОВІ ТА НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ФУНКЦІОНУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРИСТВ АГРАРНОЇ СФЕРИ

© 2013

Я.В. Солтик, викладач кафедри фінансів
Державного інституту управління кадрами, Київ (Україна)
В.В. Гришов, асистент кафедри «Інформаційних систем і технологій»
Одеський державний аграрний університет, Одеса (Україна)

Анотація: В статті розглядається сутність господарського та економічного механізмів. Досліджуються основні складові економічного механізму господарських товариств аграрної сфери економіки. Визначається роль держави у формуванні ефективного економічного механізму. Зазначаються основні проблеми функціонування економічного механізму в господарських товариствах.

Ключові слова: господарський механізм, економічний механізм, господарські товариства, орендні відносини.

THE CONSTITUENTS AND IMPROVEMENT WAYS OF ECONOMIC MECHANISM FUNCTIONING OF BUSINESS ASSOCIATIONS IN AGRARIAN SPHERE

© 2013

J.V. Soltyk, Lecturer of the department of Finance
National Institute of Personnel Management, Kyiv (Ukraine)
V.V. Gryshov, assistant of the department of "Information systems and technology"
Odessa State Agrarian University, Odessa (Ukraine)

Annotation. The article runs the essence of economic mechanism. The major components of economic mechanism functioning of the business association in agrarian sphere are explores. The role of government in effective economic mechanism formation is notes. The main problems of an economic mechanism functioning in business association are determined.

Keywords: business mechanism, economic mechanism, business associations, lease.